

MUZEJSKI VJESNIK 8

GLASILO MUZEJA

SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

MUZEJSKI VJESNIK

GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE HRVATSKE
(Bjelovar, Čazma, Grabrovnica, Kalinovac, Koprivnica, Križevci, Kutina, Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Stručni kolegij Muzeja grada Koprivnice
Odgovorni urednik: Franjo Horvatić
Urednik, lektura i korektura: Zorko Marković
Tehnički urednik: Marijan Špoljar

Muzejski vjesnik izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje. Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Glasilo solidarno financiraju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

Za sadržaj priloga odgovaraju autori.

NAKLADNIK

Centar za kulturu Koprivnica, OOUR Muzej grada Koprivnice

ZA NAKLADNIKA

Franjo Horvatić

TISAK

SOUR »PODRAVKA«, OOUR Koprivnička tiskara, 1985.

SADRŽAJ

MUZEJSKA PREZENTACIJA	1
Franjo Horvatić – Problemi muzejske prezentacije	3
Darko Sačić – O muzejskoj prezentaciji	4
Marina Šimek – Mogućnost prezentacije budućeg stalnog postava arheološkog odjela	5
Marijan Špoljar – Izazovi prezentacije	9
MUZEOLŠKA PITANJA I PROBLEMATIKA	12
Jasna Tomičić – Jubilej Gradskog muzeja Varaždin	13
Goran Jakovljević – O osnivanju Gradskog muzeja u Bjelovaru	16
Vladimir Kalšan – 30 godina Muzeja Međimurja – Čakovec	18
Rastko Pražić – 25 godina rada Muzeja Moslavine u Kutini	20
Marina Šimek – Metode vođenja dijateke arheološkog odjela GMV	23
ARHEOLOGIJA	25
Željko Tomičić – Sumarni osvrt na rezultate arheoloških istraživanja prostora Međimurja u razdoblju od 1972. do 1982. godine (II)	26
Mladen Medar – Arheološko-antropološki nalaz iz okolice Bjelovara	37
Zorko Marković – Nekoliko nalaza iz Vinče u Muzeju grada Koprivnice	38
Božidar Gerić – Probno iskapanje lasinjskog naselja na lokalitetu »Dolina« kod Ždralova	41
Zoran Homen – Prilog proučavanju lasinjskih keramičkih bočica	44
Mladen Medar – Bilješka o nalazu lasinjske kulture u Bjelovaru	47
Zorko Marković – Još o nalazima s Raićevog brega kod Srdinca	49
Josip Vidović – Goričan 1984. (preliminarni izvještaj)	53
Josip Vidović – Sondažno istraživanje skupine tumula kod Donjeg Mihaljevca u Međimurju 1984. godine (preliminarni izvještaj)	55
Željko Tomičić – Skupni nalaz ranosrednjovjekovnog novca 12. i 13. st. iz Čakovca	57
Željko Tomičić – Ranosrednjovjekovno groblje na redove u Juraju u Trnju	59
Željko Tomičić – Gradišće kod Nedelišća – rezultati pokusnih istraživanja	61
Željko Tomičić – Rezultati pokusnih arheoloških istraživanja kraj Dvorišća u Međimurju	63
UMJETNOST	65
Tomislav Đurić – Pavlinski ljetnikovac na Veternici	66
Dragutin Feletar – Inovacije jednog »Prstena«	69
Marijan Špoljar – Tri mlada koprivnička umjetnika	70
ETNOLOGIJA	75
Libuše Kašpar – Etnološka bibliografija novinskih članaka (II)	76

VIJESTI	80
Stjepan Hajduk – Zaštitni radovi na »Fantekovoj hiži«	81
Ljubica Ramušćak – Seminar o folklornom plesu u Međimurju	83
Zorko Marković – Aktivnost Povijesnog društva Koprivnica u 1984. godini	83
Dragutin Feletar – »Podravski zbornik« kao primjer	85
Dragutin Feletar – Monografija koja obavezuje	86
AKCIJE	88

Veći dio prepoznatljivog materijala iz Ždralova pripada II–A stupnju lasinjske kulture. Osnovne karakteristike prepoznatljivosti daje veliki broj bikoničnih zdjela i kupa, većinom konveksno profiliranog vrata i jezičastom izbočinom na prijelomu. Lonci su pretežno zaobljenih profila, ali bikoničnog trbuha i sedlastih, X i tunelastih drški. Vrčevi i vrčiči su s naglašenim uglastim profiliranjem i trakastom drškom, većinom u ravnini oboda.⁴

Posebno karakterističan oblik stupnja II–A lasinjske kulture iz Ždralova su male bikonične flašice (bočice), koje još na bjelovarskom području susrećemo u Malom Korenovu. Uobičajeni ukrasi ove faze su ravne i cikcak izlomljene crte grupirane u paralelne trake i uspravne ili kose kolone, a karakterističan ukras je urezan motiv »riblje kosti« – snopovi cik-cak linija u vertikalnom slijedu.⁵

Daljnja istraživanja na lokalitetu »Dolina« u Ždralovima dati će cjelovitiju i puniju sliku zemuničkog naselja lasinjske kulture.

Bilješke:

1. Z. Lovrenčević, Neolitsko naselje u okolici Bjelovara, Arheološki pregled 10, Beograd 1968., str. 233–234.
2. Z. Homen, Lasinjski naseobinski elementi i novi nalazi iz Beketinca, Muzejski vjesnik 3, Koprivnica 1980, str. 42–46.
3. Z. Marković, Prilog poznavanju razvijene i kasne lasinjske kulture u SZH, Podravski zbornik 1983. str. 253–255; Problem eneolita u našičkoj regiji, Arheološki vestnik 27, Ljubljana 1977, str. 47–53.
4. S. Dimitrijević, Problem neolita i eneolita u sjeverozapadnoj Jugoslaviji, Opuscula archaeologica 5, 1961, str. 31–45., Praistorija jugoslavenskih zemalja III, Sarajevo 1979, str. 152–158.
5. Z. Marković, Problem . . . , Arheološki vestnik 27, str. 52.

Zoran Homen, Gradski muzej Križevci

PRILOG PROUČAVANJU LASINJSKIH KERAMIČKIH BOČICA

U keramičkom inventaru lasinjske kulture (2400–1850. p.n.e.) karakterističan oblik predstavljaju male bočice. Izrazito su bikoničnog oblika, s dvije ušice na ramenu kojima, kao vertikalni par, odgovaraju dvije rupice na izvučenom dijelu usta. Kroz njih se provlačila uzica, pa se na taj način bočica mogla objesiti ili nositi. Njihova visina obično iznosi 7–8 cm, s promjerom otvora oko 1 cm.

U većini slučajeva bočice su bile ukrašavane, od diskretnih uboda i ureza do bogate inkrustacije kao što je to na primjerku iz spilje Vrlovke kraj Ozlja.¹

Na križevačkom području pronađeno je do sada šest ovakvih bočica, i to tri gotovo cijele, a od preostalih triju sačuvani su donji dijelovi (do ušice na ramenu). Naime, način izrade je bio takav da se posuda izrađivala u dva dijela, a njihov spoj je bio na samom ramenu. U slučaju razbijanja stijenke su pucale upravo na tome mjestu i posuda bi se razdvojila na dva dijela.

Jedna cijela bočica potiče iz Bukovja (4 km od Križevaca prema Žabnu). Ukrašena je samo dvostrukim redom plitkih zarezata po samom rubu ramena (crtež 1). Ostale bočice su iz Beketinca (14 km sjeverozapadno od Križevaca), otkrivene prilikom iskapanja 1979. godine.²

U ovom kratkom napisu nećemo se baviti njihovim porijeklom, oblicima i ukrasima. Pokušat ćemo nešto reći o njihovoj namjeni. Obično se govorilo da su bočice služile u kultne svrhe, da su se u njima čuvala neka posebna ulja ili mirisi ili, pak, najmanje konkretno – da su bile za neku »specijalnu namjenu«. Naravno, sve te pretpostavke nije se moglo potkrijepiti i stvarnim dokazima. Kada smo u križevačkom muzeju čistili jednu takvu bočicu iz Beketinca poveselili smo se da smo možda došli do takvih dokaza. Jer, jedna bočica, po dimenzijama veća od ostalih (crtež 3), bila je puna vlažne zemlje nakon iskapanja i kako joj je nedostajao dio vrata i uski otvor stvorila se mogućnost da se iz nje lakše isčisti zemlja. U takvim slučajevima ne smije se prati pod vodom, jer zemlja počne bubriti pa posuda može nepotrebno pretrpjeti naknadno oštećenje.

Ostavljena da se osuši, zemlja je smanjila svoj volumen, ispucala i više nije bilo teško izvaditi skrtnute grumenčice. Na njima su bili još jasno vidljivi tamni i pomalo masni tragovi sa dna posude, kao jedini ostaci nekadašnjeg sadržaja bočice. Analizom tih ostataka riješili bismo sve nedoumice o njihovoj namjeni.

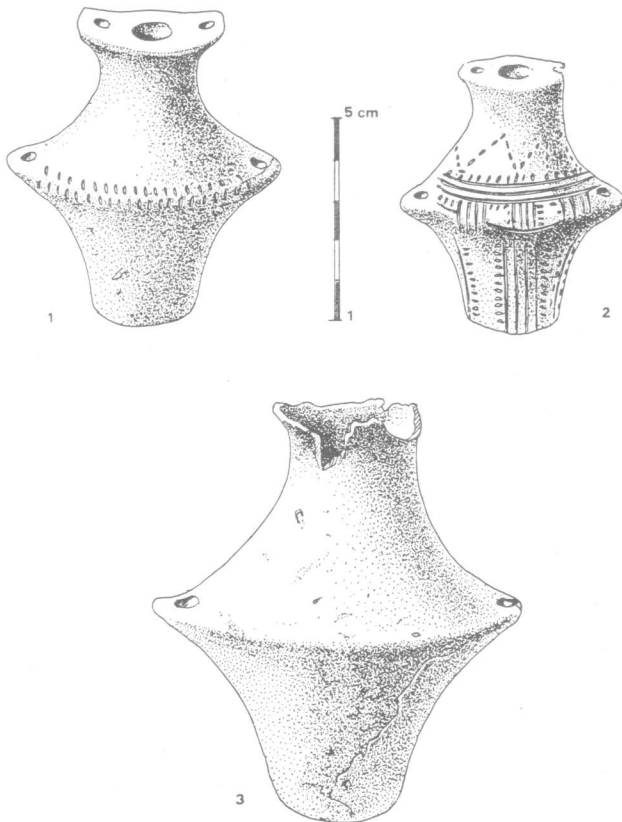
Nakon prethodnih razgovora i osobnih kontakata Farmaceutsko-biokemijski fakultet u Zagrebu izvršio nam je analizu spomenutih uzoraka, miješanih sa zemljom. Rezultate analize potpisali su dipl. ing. ph. Vera Imper, koja je analizu obavila, kao i nadstojnik katedre za Organsku kemiju prof. dr Krešimir Humski³.

Veoma male količine tvari za analizu i još k tome izmiješane sa zemljom, predstavljale su osnovne poteškoće u cijelom poslu. No, ipak smo dobili rezultate analize u kojima stoji: »Na temelju analize uzoraka pomoću kemijskih metoda identifikacije koje se temelje na analitičkim metodama, spektroskopskim metodama i gravimetrijskoj analizi identificirano je prisustvo organskih tvari u tragovima, te nekih anorganskih kationa i aniona (kobalt, aluminijski, cink, željezo). Lako hlapljive tvari kao što su alkoholi, eterična ulja i neki mirisi anorganskog porijekla ne mogu se više dokazati (ako su postojali), zato što su to tvari koje stajanjem na zraku hlape i u doticaju s kisikom oksidiraju pa prelaze u neke svoje derivate (npr. alkoholi u aldehide, ketone i sl.).

Spektri nuklearno magnetske rezonancije (NMR) uputili su nas na postojanje tvari, prvenstveno estera, kojima preteče mogu biti eterična ulja, iako to nije bilo moguće dokazati.«

Vidljivo je iz ovoga da je vrlo teško dokazati koje su to organske tvari bile u sadržaju bočice. Prisustvo estera posredno upućuje na eterična ulja koja se ničim ne mogu više dokazati, jer predstavljaju tvar koja hlapi. Ishlapio je time i naš prvotni optimizam da ćemo saznati puno iz tih malih ostataka sa dna bočice, i da ćemo moći nešto određenije kazati o njihovoj namjeni. Ali nije bez značenja ni činjenica da je ovo bio, koliko je meni poznato, jedini slučaj da se uopće nešto moglo izdvojiti kao ostatak sadržine lasinjskih bočica.

Pretpostavke onih autora koji su smatrali da su bočice služile za čuvanje nekih eteričnih ulja ili mirisa bile bi, po svemu, najbliže istini. Bolje poznavanje duhovne kulture nosilaca lasinjske kulture (pogrebni ritus je npr. potpuno nepoznat) svakako bi bilo od pomoći u pokušaju da se riješe neke od brojnih nepoznanica iz života enelitskog čovjeka.

Lasinjske bočice u križevačkom muzeju
 1. Bukovje; 2. i 3. Beketinec »Topolje«

Bilješke:

1. Stojan Dimitrijević, Problem neolita i eneolita u sjeverozapadnoj Jugoslaviji; *Opuscula archaeologica* V, Zagreb, 1961, str. 43, sl. D

2. Zoran Homen, Lasinjski naseobinski elementi i novi nalazi iz Beketineca, *Muzejski vjesnik* 3, Koprivnica 1980, str. 42–48.

3. Gradski muzej Križevci zahvaljuje na besplatno obavljenoj analizi i razumijevanju od strane Farmaceutsko-biokemijskog fakulteta u Zagrebu.